

I. Bakalářská práce

Šárka ŠVRČÍNOVÁ: *Vznik a vývoj farní organizace zaniklého románského kostela sv. Michala se hřbitovem ve Sněmovní ulici na pozadí sídelního vývoje lokality na pražské Malé Straně v době románské*

Vedoucí práce: Mgr. Stefan SCHOLZ

Posudek vedoucího práce:

Na začátku je třeba ocenit velikou odvahu autorky, pokusit se o rekonstrukci vzniku a nejstaršího vývoje jednoho z nejstarších farních kostelů románské Prahy, který podobně jako většina jejich souputníků zmizel v průběhu historie zcela z povrchu hlavního města.

Podrobnou rekonstrukcí původních topografických podmínek pro vznik a vývoj farního centra při románském kostelíku sv. Michala na pražské Malé Straně v rámci sídelní struktury raně středověkého pražského podhradí a rozbořením obecných rysů nejstarších protourbánních *suburbii* ve střední Evropě a konkrétně vývoje pražského podhradí z hlediska ekonomických, správních, společenských a právních dějin si autorka ve prvních třech kapitolách bakalářské práce vytvořila dobré východisko pro samotné pojednání. Týká se to zejména poznání důležitých faktorů pro vývoj pražského podhradí ve raném středověku, jako třeba prvotní nejednotnosti správy a absence systematického uspořádání sídelní struktury, nebo nedostatku místa na Malé Straně kvůli sevření prostoru pražského levobřeží četnými imunitními okresy církevních institucí, negativního ekonomického vlivu vzestupu staroměstské sídelní aglomerace během 12. století a neustálého nebezpečí hrozícího z častých válečných konfliktů kolem samotného Pražského hradu (str. 13-15), pak výrazné změny komunikačního systému podhradí během 12. století (str. 18-20), a konečně zásadního významu urbanizačního zásahu krále Přemysla Otakara II. v roce 1257 právě i pro církevní správu a topografii, farní organizaci a sídelní strukturu malostranského prostoru a zejména jeho severní části kolem dnešní Sněmovní ulice (str. 16-18).

Podobný přípravní ráz mají též čtvrtá a pátá kapitola o (raně) středověké farní organizaci, vlastnických poměrech, desátkách a farních právech i o problematice patrocinií románských kostelů jako doklad jejich stáří – přes dobrý základ literatury a poměrně kritický odstup autorky třeba k hypotézám Z. Boháče bohužel příliš nevztahovala tyto nadměrně důležité obecní poznatky k některým klíčovým výpovědím nejstarších písemných pramenů farního centra sv. Michala – to je polituhodné o to víc, že dospěla již v následující šesté kapitole k těmto klíčovým poznatkům o vniku a nejstarším vývoji kostela sv. Michala na základě velmi dobré analýzy nejstarších písemných dokladů, a to s poměrně solidní vnitřní kritikou pramenů (viz zejm. str. 31).

Avšak tvrzení na str. 11, že není nic známo o fortifikaci pražského podhradí v raném středověku stojí ve značném rozporu s důležitými poznatky o archeologicky zjištěném valovém a kamenném opevnění na Malé straně z doby románské (str. 9 a 14). Navíc někdy neopírá autorka některé docela důležité poznatky dostatečně o moderní práce, resp. používá pro jejich dokládání poněkud zastaralou Pragensiu z doby poválečné nebo dokonce i ze začátku 20. století (str. 11/pozn. 12, str. 12/pozn. 13, str. 16/pozn. 24 a str. 20/pozn. 39). To se týká bohužel i někdy dost nekritické recepce některých, v podstatě faktograficky a metodicky překonaných děl z německého jazyka (zejm. dnes již velmi sporné práce Hanse WOLFA: *Erläuterungen zum Historischen Atlas der österreichischen Alpenländer, II. Abt. Die Kirchen- und Grafschaftskarte, 6. Teil: Niederösterreich*, Wien 1955). Podobně nerecipovala autorka i velmi důležité archeologické výzkumy Ivana Borkovského přímo, ale pouze skrze druhotnou literaturu (str. 19 a 37)

Nicméně velmi oceňujeme, že si pak autorka na základě skvělého rozboru archeologických pramenů všech dostupných výzkumů včetně průkazné nálezné dokumentace vytvořila dost spolehlivý základ pro určení *termini post quem* pro vznik farního

centra při kostelu sv. Michala (str. 33n), ale i pro rekonstrukci nejstarší sídelní struktury a sakrální topografii v jeho bezprostředním okolí v 11. a 12. století – autorka docházela tak k velmi závažným urbanistickým zjištěním, že se zmíněný kostel sv. Michala původně nenacházel v rušné blízkosti původní přístupové cesty k Pražskému hradu, ale „naopak v hluchém místě v těsném sousedství hustě zastavěného areálu“ (str. 36), a dále, že probíhal prostor Pětikostelního náměstí na přelomu 12. a 13. století výraznou úpravou. Navíc dokázala v následující kapitole uspokojivě uvést tyto poznatky do souladu s nejnovějším archeologickým bádáním, bohužel na tomto místě opomenula jinak dost používané práce Jarmily ČIHÁKOVÉ (str. 37n).

Pojednání o zániku kostela sv. Michala dobře vystihuje dlouhodobý proces postupného úpadku tohoto farního centra – autorka se tu sice opírá o dostatečnou základnu písemných dokladů, však musíme litovat toho, že pracovala s některými prameny jen nepřímo, zprostředkovaně přes jinak skvělé práce Františka RUTHA a Václava VOJTÍŠKA (str. 39-41). Pokus o rekonstrukci dnešní podoby paláce Schützenů, jenž vznikl na místě areálu kostela sv. Michala, a vysledování stavebních zbytků zaniklé sakrální stavby můžeme s ohledem na velmi špatnou přístupnost tohoto objektu zhodnotit za uspokojivý.

Poměrně obsáhlým závěrem dokázala autorka velmi dobře vystihovat základní poznatky a přínosy své práce a zařadit je do širšího kontextu raně a vrcholně středověkých dějin Prahy. Vyznačuje se tu opět kritickou nedůvěrou k některým teoriím staršího bádání a solidním interdisciplinárním přístupem k jednotlivým problematikám a v této souvislosti dokonce dobře naznačila další možnosti průzkumu zaniklé sakrální topografie Malé Strany.

Celkem můžeme předkládanou bakalářskou práci hodnotit jako výborný základ pro možné další bádání autorky nad velmi náročnou problematikou zaniklé sakrální topografie románské Prahy a zejména Malé Strany třeba v rámci diplomové práce a její následné publikace. Pro takový záměr by ovšem bylo nutné, prohloubit se více nejenom do nejnovější české odborné literatury, ale i podrobněji recipovat klíčové práce historiků, archeologů a stavebních historiků z německého prostoru (např. sborník „*Burg - Burgstadt - Stadt : zur Genese mittelalterlicher nichtagrarischer Zentren in Ostmitteleuropa*“ (hrsg. von Hansjürgen Brachmann), Berlin 1995“), jejichž poznatky autorka někdy příliš málo zohlednila nebo je převzala převážně jen zprostředkovaně a značně zkresleně skrze domácí publikace (např. v případě středoevropských (pod)hradních center a protourbánních aglomerací, str. 11 a 13).

Závěrem nemůže být sebemenší pochyb o tom, že doporučuji předkládanou bakalářskou práci Šárky Švčínové k obhajobě.

V Praze, dne 31. června 2007

.....
podpis vedoucího bakalářské práce